

Analiza sytuacji rozwojowej miast, w tym charakterystyka miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze

Termin: 2016-10-17 - 2017-03-31

Kierownik: Przemysław Śleszyński

Wykonawcy: [Denis Cerić](#), [Ariel Ciechański](#), [Bożena Degórska](#), [Marek Degórski](#), [Tomasz Komornicki](#), [Ewa Korcelli-Olejniczak](#), Filip Piotrowski, [Przemysław Śleszyński](#), [Grzegorz Węclawowicz](#), [Rafał Wiśniewski](#)

Instytucja zamawiająca: Ministerstwo Rozwoju

Numer projektu: DSR/BDG-II/POPT/144/16

(projekt inny)

Potrzeba opracowania wynika z fundamentalnych zmian, jakie zachodzą w polskim systemie osadniczym w ostatnich dekadach. Transformacja polityczna i społeczno-gospodarcza po 1989 r. spowodowała silną deindustrializację większości ośrodków i problemy z utrzymaniem ich bazy ekonomicznej. Wiele miast, zwłaszcza średnich i mniejszych, opartych o monofunkcyjne zakłady przemysłowe, popadło w poważny regres społeczno-gospodarczy. Z kolei reforma administracyjna 1999 r. spowodowała dalsze zmiany w lokalizacji różnego rodzaju działalności miastotwórczych i w przypadku wielu ośrodków nasiliła problemy wynikające z różnic w położeniu w hierarchii administracyjno-osadniczej, w tym wypłukiwania funkcji. Obserwowana i narastająca depopulacja kraju dodatkowo pogłębiła problemy społeczno-gospodarcze w przypadku większości ośrodków miejskich. Wiele opracowań naukowych i eksperckich wskazuje na zagrożenia związane z destabilizacją polskiego policentrycznego systemu osadniczego, takimi jak hipertrofia (nadmierna dominacja) funkcji (Wyżnikiewicz 1999, Lijewski 2003), zwłaszcza na wyższych szczeblach hierarchii osadniczej (Śleszyński 2007, Rogacki 2012), „wypłukiwanie” funkcji (Korcelli 2003, Smętkowski 2007, Śleszyński 2009), zaburzenia w powiązaniach i relacjach między miastami (Komornicki i Siłka 2011), brak efektów synergii przy nawet sprzyjających ciężeniach grawitacyjnych (Śleszyński 2015), nie zrównoważenie systemu osadniczo-regionalnego (Korcelli 2007, Sokołowski 2014, Zaborowski 2014), zwłaszcza pod względem popytu i podaży na rynku pracy (Kryńska 2010).

Równocześnie współczesne procesy rozwoju społeczno-gospodarczego zarówno w Polsce, jak i na świecie, charakteryzują się tendencją do powiększania różnic przestrzennych i regionalnych. Temu niekorzystnemu zjawisku, którego finalnym efektem są coraz silniejsze nierówności społeczne i polaryzacja przestrzenna, przeciwdziałać ma skuteczna polityka regionalna, w tym polityka spójności i polityka miejska.

Rola miast w rozwoju społeczno-gospodarczym jest kluczowa, zarówno z powodu koncentracji zasobów, jak też znaczenia sieci i systemów miast w organizacji przestrzennej, w tym pełnionych funkcji różnego typu i o różnym zasięgu oddziaływania. Stąd szczegółowe i wyczerpujące rozpoznanie diagnostyczne zachodzących procesów w tym zbiorze terytorialnym jest nieodzownym warunkiem prawidłowego formułowania wniosków praktycznych w każdej polityce rozwoju.

Cele opracowania obejmują:

- 1) Identyfikację funkcji decydujących o rozwoju i pozycji miast (w systemie osadniczym) oraz metod ich pomiaru (odpowiedni dobór wskaźników) – z uwzględnieniem zapisów SOR;
- 2) Diagnozę sytuacji rozwojowej wszystkich miast, w tym miast średnich (stan aktualny, kierunki zmian w latach 1989-2015 oraz prognozy na przyszłość – dla lat 2020 i 2030),
- 3) Zbadanie kierunku i dynamiki przemian funkcji zidentyfikowanych w pkt. 1 w latach 1989-2015 (w miarę dostępności danych), z uwzględnieniem między innymi takich aspektów jak: deindustrializacja, zmiany w hierarchii miast także pod kątem oceny wpływu reformy administracji samorządowej z 1999 r. na sytuację byłych miast wojewódzkich, atrakcyjności migracyjnej, dostarczania lokalnych i ponadlokalnych usług publicznych, zasięg oddziaływania badanych miast na ich

otoczenie;

- 4) Porównanie kierunku przemian funkcji z sytuacją społeczno-gospodarczą w danym okresie, w tym rozpoznanie korelacji pomiędzy jednym i drugim zjawiskiem,
- 5) Wskazanie kluczowych problemów i potrzeb rozwojowych miast, w tym średnich wskazanych w SOR;
- 6) Podział zbioru miast, w tym średnich, na homogeniczne kategorie/grupy (typologia) pod względem analizowanych w ww. punktach 1-5 zjawisk i procesów oraz wskazanie miast, w tym średnich, które w pierwszej kolejności powinny zostać objęte wsparciem polityki rozwoju (w szczególności regionalnej) w ramach Strategii wraz z uzasadnieniem;
- 7) Analizę wpływu zmian funkcji w miastach średnich na spójność terytorialną kraju i system osadniczy, w tym ich znaczenie dla otaczających obszarów;
- 8) Zaproponowanie konkretnych zintegrowanych działań (ścieżek rozwojowych dla uprzednio wyłonionych poszczególnych kategorii/grup średnich miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz dla delimitowanych konkretnych miast (pkt. 6) oraz rozwiązań systemowych, służących celom rozwoju zrównoważonego terytorialnie (zgodnego z zapisami Strategii).